

¿UN MÓN AMB ÀNIMA?



Del microcosmos al microcòs

JORDI PIGEM

Filòsof i escriptor

Ara que el cel es va omplint de satèl·lits i la Terra de radiacions, tot plegat, diuen, per tal que nosaltres i les nostres petites màquines puguem estar més «connectats», és bo recordar que en altres llocs i èpoques no calien pantalles, ni cobertura, ni tan sols electricitat, per sentir una veritable connexió amb la vida i amb els altres. En cultures de totes les latituds, l'ésser humà ha estat considerat com un pont privilegiat entre la terra i el cel, entre la matèria i la consciència, entre la gravetat i la gràcia. A Occident, ja des de la Grècia clàssica, una de les maneres en què això s'ha expressat és la idea de *microcosmos*: l'ésser humà com a encarnació en petit (*micro*) del conjunt del cosmos, com a corda que vibra amb la simfonia de tota la realitat, com a reverberació de la totalitat del món. Ramon Llull, el primer filòsof que pensa en català, diu amb mots que set segles

després encara entenem que «en cas-cú home ha de totes creatures». La idea de microcosmos és tan present en el pensament de Llull que una de les millors introduccions que se n'han escrit es titula precisament *El microcosmos lul·lià*, obra de l'anglès Robert Pring-Mill, escrita originalment en català i traduïda a l'alemany, l'italià i el francès.

La idea de microcosmos també impregna el pensament de Raimon Panikkar, que sovint parla de l'ésser humà com a «mirall de l'univers sencer». Però no es tracta d'un mirall que reflecteixi passivament, sinó d'un agent que participa activament en la configuració del món. A la seva obra final, *El ritme de l'Ésser*, Panikkar escriu: «El destí de l'univers passa per dins i a través de nosaltres —un cop el “nosaltres”, esclar, ha estat purificat de tot el que és la “nostra” propietat privada. No som éssers aïllats.» I afegeix que «la famosa injunció de

la Sibil·la de Delfos: “Coneix-te a tu mateix” es pot completar, com feia el Mestre Eckhart, amb «qui es coneix a si mateix, coneix totes les coses».

Des d'aquesta perspectiva, el que s'esdevé en el nostre interior més íntim també reverbera i influeix en el conjunt de la realitat. Per això té sempre importància no només el que fem, sinó també el que pensem i el que sentim. I per això en el nostre interior hi ha una llibertat primera i última, que les presons no poden tancar i que hem de protegir dels enganys i paranys del món.

Tot i que avui sovint no ens sentim microcosmos, la majoria de les persones segurament hem fet algun tast d'aquesta experiència. Podem sentir com la vida vibra en el nostre cos amb la primavera, o com el món batega dins nostre en les grans experiències personals i col·lectives. Potser podem sentir com el nostre silenci interior ressona amb tots els

silencis que han precedit i seguit cada paraula viva que hagi estat mai dita. O podem sentir com la nostra mirada atenta ressona amb cada mirada atenta que hagin fet altres ulls. O potser, fins i tot, alguna vegada podem sentir, com feia Eckhart, que «l'ull amb què veig Déu és el mateix ull amb què Déu em veu».

Aquestes experiències són a l'abast de la naturalesa humana.

Però, sovint, el seu record s'acaba esvaint i aleshores tornem al món dels objectes, els obstacles, els codis i les barres. I, en el món dels objectes, l'ésser humà és vist cada vegada més com un simple objecte, un simple cos físic. Un cos definit per la seva simple vida biològica, sovint reduït a poc més que una suma de músculs o corbes o el que sigui que es busca. Un cos simple, isolat, petit: un *microcòs*.

Deixem de ser microcosmos i ens contraïem en microcossos.

Aquil·les i Antígona no se'n preocupaven gaire, de la seva simple vida biològica, com tampoc no ho feien Gandhi o Martin Luther King o tots els presos polítics del passat i del present. Però per l'ésser humà materialista, reduït a microcòs, l'única salut que compta és la salut física, la salut del cos. I aquest cos, atomitzat des de fa temps, ara ha quedat més aïllat que mai amb les mesures de distanciament social.

La Constitució de l'Organització Mundial de la Salut, redactada el 1948 (quan no depenia del finançament privat), a la primera pàgina defineix la salut no com a «mera absència de malaltia», sinó com un «estat de complet benestar físic, mental i social». Més recentment, es parla també d'una

altra dimensió essencial de la salut: la salut espiritual. El *Handbook of religion and health*, coordinat pel psiquiatre Harold Koenig i periòdicament actualitzat, mostra amb tot de dades com les persones que troben un sentit profund a la seva existència tendeixen a afrontar millor els reptes i a tenir una vida més plena i també més sana i més llarga.

**EN EL NOSTRE
INTERIOR HI HA
UNA LLIBERTAT
PRIMERA I ÚLTIMA
QUE LES PRESONS
NO PODEN
TANCAR I QUE
HEM DE PROTEGIR
DELS ENGANYS I
PARANYS DEL MÓN**

Ara bé, quan les persones queden reduïdes a microcossos, només compta la salut física i s'acaba oblidant la salut social, la salut mental i la salut espiritual.

És opinable si les mesures davant la covid han estat les més adients per afrontar aquesta malaltia física. Segurament hi ha coses que es podrien haver fet millor —per exemple, a les residències de gent gran—, i sembla clar que hi ha països que se n'han sortit millor havent imposat menys, no més, restriccions. Crec que no és del tot evident que ho hàgim fet perfectament pel que fa a la salut física. El que sí que és del tot evident i ben clar és que les mesures restrictives han fet molt mal a la salut social, la salut

mental i la salut espiritual. Han aruïnats molts projectes de vida i han fet créixer l'atur. Han enfonsat molts comerços locals mentre pujaven Amazon i les grans companyies tecnològiques. Han generat por, aïllament i desconfiança. I, per molts homes i dones i avis i àvies i criatures i adolescents i joves, han emboirat i ennuolat l'alegria de viure.

Pel que fa a la salut mental, ha augmentat molt notablement el nombre de persones, sobretot joves, que necessiten atenció psicològica. I també ha augmentat molt significativament el nombre de suïcidis diaris, dada que diu molt de com respira una societat (però els mitjans, que tant es recreen fent soroll amb dades abstractes i en molts casos completament fora de context, aquesta dada no la donen).

En l'àmbit biològic més estricte, en tota persona sana hi ha sempre milions de virus, gairebé sempre benèfics, d'una desena de tipus diferents, però ara es tendeix a veure tot virus com un vector de l'apocalipsi. De la nit al dia, els «portadors sans» han passat a considerar-se «malalts asimptomàtics», i les persones que trobem al carrer han deixat de ser principalment proïsmes o ciutadans amb drets fonamentals, per ser vistes, amb desconfiança, com a potencials portadors de patògens.

Fins i tot l'aire que respirem s'ha tornat sospitos. Hi ha persones que porten mascareta quan van soles en cotxe o passen soles per la natura, ignorant que amb això no ajuden la seva salut ni la de ningú. Alguns usos de les mascaretes no tenen res de científic i només s'expliquen per una fe supersticiosa en aquestes teles



**QUAN LES PERSONES QUEDEN REDUÏDES A
MICROCOSOS, NOMÉS COMPTA LA SALUT FÍSICA
I S'ACABA OBLIDANT LA SALUT SOCIAL, LA SALUT
MENTAL I LA SALUT ESPIRITUAL**

i materials sintètics que embruten el món i entelen la respiració, acte essencial de tota forma de vida complexa. Marxem d'aquest món amb l'últim alè. Hi entrem amb la primera respiració que fa el nadó en sortir de la mare. Però avui molts nadons es troben una mare emmascarada.

El mateix projecte tecnocràtic que promou la quarta revolució industrial, el 5G i l'omnipresència de nanopartícules i microxips, promou també la reducció de les persones a microcoscos. Quan predica la cura de la vida, oculta que l'està reduint a simple vida biològica. No és casualitat que la cura de la simple vida biològica vagi en detriment de la cura de la salut social, de la salut mental i de la salut espiritual. La cura de la simple

vida biològica és una mentida, perquè la simple vida biològica no és vida.

Potser tampoc no és casualitat que els grans mitjans de comunicació (que marquen la pauta que després segueixen la majoria dels mitjans petits) depenguin econòmicament dels mateixos fons d'inversió dels quals també depenen les grans companyies tecnològiques i els fabricants de vacunes experimentals, que s'enriqueixen amb la pandèmia mentre la gran majoria s'empobreix, tant econòmicament com anímicament. L'escàndol dels fons d'inversió (diners anònims que es multipliquen guiats per programes informàtics i, per tant, absolutament desvinculats de la més petita dimensió moral) és el correlat financer de la descabalada antropologia

del microcòs. Guanyen les màquines i perden les persones, i així seguirà fins que les persones recuperem el poder.

El microcòs, atemorit i confós, acaba delint-se per l'aïllament que l'empeteix i troba normal el distanciament social i l'anar pel carrer amb mascareta. En aquest pas de «microcosmos» a «microcòs», en termes lèxics ha quedat penjant la síl·laba final, el «mos». Un *mos* pot ser un tall d'una cosa comestible, mossegable, però també és la part del fre que entra dins la boca dels cavalls i dels muls. El Diccionari Català-Valencià-Balear, avalat per l'IEC, fila més prim: un mos també pot ser una mordassa. Vet aquí com s'ha dissolt el mot *microcosmos*: el «mos» és la mascareta que va amb el microcòs. —